

Hetvenöt éve volt a Baráti Mozgalom első konferenciája Sárszentlőrincen

A 19. és 20. század fordulójának protestantizmusa a korszellem hatása alá került, s ezáltal sivár lett a lelki élete. Az igehirdetések a felvilágosodás racionalizmusának jegyében ritkán szólaltatták meg az evangélium élő, új életet teremtő üzenetét.

Fordulatot hozott egy fiatal metodista ifjúsági vezető, az amerikai John Mott mozgalma, közelebből az, hogy megalakult a Keresztény Diákok Világmozgalma 1895-ben a svédországi Vadstena-ban. Ennek hatására intenzív evangéliumi élet indult meg hazánkban is, első-sorban Szabó Aladár református teológiai tanárnak és feleségének, Biberauer Imának a testvéri közösségében. Nem sokkal ezután, 1903-ban megalakult a Bethánia (CE), majd a Filadelfia Diakonissza Egyesület is. 1907-ben létrejött a Magyar Keresztény Diákok Szövetségének (MKDSZ) visegrádi konferenciája, majd két évre rá következett John Mott első magyarországi körútja. Mindez új lendületet adott a protestáns értelmiség megújulásra vágyó erőinek.

Ezzel párhuzamosan evangélikus egyházunk is új életre támadt. Először Gáncs Aladár székesfehérvári és a Budán

hitmélítő alkalom született. A keretek azonban itt is szűknek bizonyultak.

Az egyházi ébredés kapujának megnyílását az ezt követő évek hozták. Amikor Gáncs Aladár Raffay Sándor püspök 1930 januárjától budapesti hitoktatóvá nevezte ki, az akkor már győri lelkész-ként szolgáló Túróczy Zoltánnal közösen hordozták lelkükben annak a gondolatát, hogy egységbe tömörítsék az élő hitre ébredt és szolgálatot vállalni kész egyházi és világi munkatársakat.

Fennmaradt számunkra Gáncs Aladár ötoldalas gépírásos „tervezete”, amely ezt a címet viseli: „Az evangélikusok ima- és szolgálat-mozgalmának baráti köre”. Olyan evangélikus egyháztagok szövetségét javasolja, akik „az Isten igéjében kijelentett s a golgotai Keresztben megragadott evangélium alapján állva ima- és munka-közösségre lépnek evangélikus anyaszentegyházunk lelki ébredésének szolgálatára... s akik át vannak hatva attól a tudattól, hogy lélekszámban fogó s lelki élet tekintetében sok helyen stagnáló egyházunknak egyetlen és elégséges mentsége az Úr Jézus Krisztus”.

Arra a kérdésre, hogy milyen tudattal indul a mozgalom, ezt a választ adja:

karizmatikus alapon tömörülő mozgalmakra. A cél elérésére szükséges eszközök között felsorolja a kölcsönös imádkozást (azon belül egy imaszövetségi vezérfonalat), évenkénti konferenciákat (az intelligencia számára külön csendesnapokat), erőteljesebb evangéliumi sajtómunkát (életrajz, ébredéstörténet, építő irodalom, Luther iratai, hitvallási iratok kiadását), különösen pedig a meglévő szeretetintézmények biblikus lelki életének szolgálatát, valamint „a magyar terepen még teljesen hiányzó diakónusi munkát és bibliai iskola indítását”.

Figyelemre méltó az írás egyik záró gondolatának az indítéka is: „Az utolsó évtizedek tanulságai fokozott éberségre, őrálló szolgálatra köteleznek. Az esetleg bekövetkező krízist csak olyan gyülekezetek élhetik át diadalmasan, amelyeknek van imádkozó, az Igével személyesen is élő tagja.”

Az alapító iratot Budapesten, 1931. szeptember 30-án heten írták alá: Gáncs Aladár, Túróczy Zoltán, Németh Károly, Rimár Jenő, Farkas Zoltán lelkészek, dr. Molnár Gyula ítélőtáblai bíró és dr. Kneffel József ügyvéd. Csatlakozását a gépiraton bejelentette Fábrián Imre sárszentlőrinci és Molitorisz János ostffyasszonyfai esperes.

Október 10-én Rimár Jenő harmincegy személy címére körlevelet írt azoknak, akikről feltételezték, hogy „igazán szívvel-lelkel szívesnek részt a mozgalomban”. Az ezt követő lépést Fábrián Imre esperes tette meg: 1932. július 20-án meghirdette a Baráti Mozgalom első konferenciáját Sárszentlőrincen.

Íme, a kétszázötven éve elhunyt Szenicei Bárány György magvetése (és az akkori pietista lelkészeket közösséggé formáló tevékenysége) hetvenöt évvel ezelőtt szárbá szökött. A gyülekezetben fennmaradt az 1932. augusztus 2-4. napjain tartott első baráti konferencia résztvevőinek saját kézírású névsora. A hatvanégy név legtöbbje máig jól ismert, hűséges munkása volt egyházunk szőlőskertjének.

Az ezt követő évek mind egyikén folytatódott a konferenciák. Sárszentlőrincet Kardoskút, Apostag, Buda-keszi, Domony, Gyenesdiás, Nagytarcsa, Ósagárd és Tokaj követte.

A nagy lelki ébredést sem a világháborús évek borzalmai, sem az azt követő tragikus események nem tartóztathatták fel.

Az az idősebb nemzedék, amely lelkében őrzi a nagy budapesti utcamissziókat, a főt, gyenesdiási konferenciáknak és forró levegőjű evangélikusoknak az emlékét, Isten iránti hálával köszöni meg a Baráti Mozgalom hetvenöt év előtti magvetését.

■ DR. FABINY TIBOR (ID.)

HIRDETÉS

A Nagybaráti Kör testvéri találkozóira, együttgondolkodásra, beszélgetésre hív Gyenesdiásra, a Kapernaumba augusztus 23-a délutántól 25-én délelőttig. Összefoglaló gondolat: *Őszintén Isten előtt*. Résztémák: bűnös-ként Isten előtt; új lappal, küldöttként emberekért; küldetésünk külső-belső akadályai; küldetésünk új útjai. Gondolatébresztők: Durko Albert, dr. Fabiny Tamás, dr. Korányi András, Szeverényi János. Jelentkezni július 27-ig az alábbi címen lehet: 8856 Surd, Hősök tere 15.; tel.: 20/824-5235; e-mail: smidelz@freemail.hu. Részletes programot küldünk. Részvételi díj: 5000 Ft.

Kísérlet közelmúltunk egyháztörténetének valós megközelítésére

Amikor diktálom rövid ismertetésem szövegét, már egy hete ismerem a Tóth-Szöllős Mihály szerkesztette könyvecskét. Hetvenkét oldal csupán, mégis valós értéket rejt. Cserépedény? Az! De nem a megszokott hamis értelmezésben, ahogyan Pál apostol szavait szoktuk magyarázni, hanem eredeti értelmében. Mert Jézus korában és az apostolok idején a cserépnak könyvtárgörző szerepe is volt, hiszen veszély esetén a tekercseket is ezekbe rejtették el, és szinte sértetlenül meg is maradtak évszázadokon keresztül. (Lásd a híres kumráni leleteket, amelyek szinte maradéktalanul megőrizték az Őszövetség néhány iratát...)

Amit a szerkesztő egybeszerkesztett, az több mint a száraz jegyzőkönyvek, levéltári iratok, egyházi vagy állami feljegyzések, manipulált tudósítások gyűjteménye.

A *Hatvan év távlatából* című kis könyv formás, szép külsejű, jól szerkesztett, fototechnikailag is kitűnő kötet. Beszéd felfogást tükröz, ahogyan például a volt evangélikus hittudományi kar soproni épületét ábrázolja, hiszen a fénykép felett – mintegy álomban – jelenik meg ugyanaz az épület az emlékezés ködében. A félhomály hangulata (obscure) nagyszerűen érvényesül másutt is. (Az évfolyamfotók mögött is ott van az elhomályosított másolat, az évfolyamtagok közül mindig csak az a „megvilágított”, aki éppen szóba kerül...)

Őszintén üdvözlöm azt az immár hagyománynak tekinthető gyakorlatot, hogy hittudományi egyetemünk tanév-zárójára a jubiláns évfolyamok kötetben mutatják be részben tanulmányi idejük göröngyös útját, részben a szolgálati évek sok nehézségét, még több örömet...

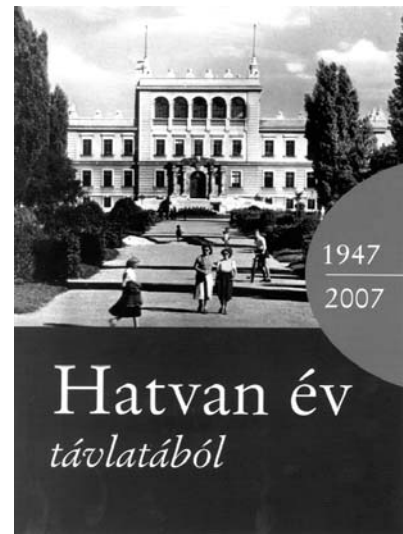
Az 1947-ben végzett évfolyam kötetének előszava használati utasításnak is felfogható, amelyben a hosszú vándorutat 5Móz 8,2 versével foglalták össze: „Emlékezz vissza az egész útra, amelyben vezetett Istened...” Ugyanígy az Utóhang sem csupán a hangulatos soproni erdő fáiról ír vagy az Ikva patakról, az ódon házakról, a bécsi dombokról, a temetőről, hanem a hűség Istenről vall, akinek hűségét a szolgálatban megtapasztalták. Vallomásként ezt olvassuk: „Soprontól 1943-ban könnyű volt megszeretni... Soprontól nagyon nehéz volt 1947-ben elbúcsúzni... De Sopront elfelejteni lehetetlenség...”

Cél szerűen és okosan a könyv először a négy soproni diákévet ismerteti, majd a negyedéves búcsúzásának szövegét közli. Ezt követi a kilenc diák, illetőleg szolgálatos életrajza. Valamennyit jól ismerem én is: Babka Tivadart, Csengődy Lászlót, Deme Károlyt, Fábry Istvánt, Mitykó Zoltánt, Muntag Andort, Roszik Mihályt; Gáncs Aladár és Tóth-Szöllős Mihálynak három évig szobatársa is voltam. A kilenc induló közül már csak ők ketten élnek.

Különös érték számomra, hogy meg-szólalnak a kötetben a lelkészfelelősök. Sajátos látószög az övék. Érdekes lehet, hogyan látják a lelkészt kívülről a gyülekezet tagjai, az egyházi közélet részesei vagy a civil társadalom tagjaként a kortársak, de amit a papné mond, az igaz is. Hiszen nemcsak ismeretből, hanem a szív hangjából hallatszik az élettörténet

– így megelevenednek a parókia belső küzdései, kis és nagy örömei.

Az elmúlt évtizedben többször olvastam évfolyam-találkozók után hasonló leírásokat. Ez a műfaj nagyon közel áll hozzám, mert a való élet illatát árasztja, és nem csak annak égi vagy pokolbeli mása. Mi, lelkészek nem élünk „elefántcsonttoronyban”, hanem emberek közelében, akár szórványban, akár nagy gyülekezetben, akár kicsiny faluban, akár a főváros-

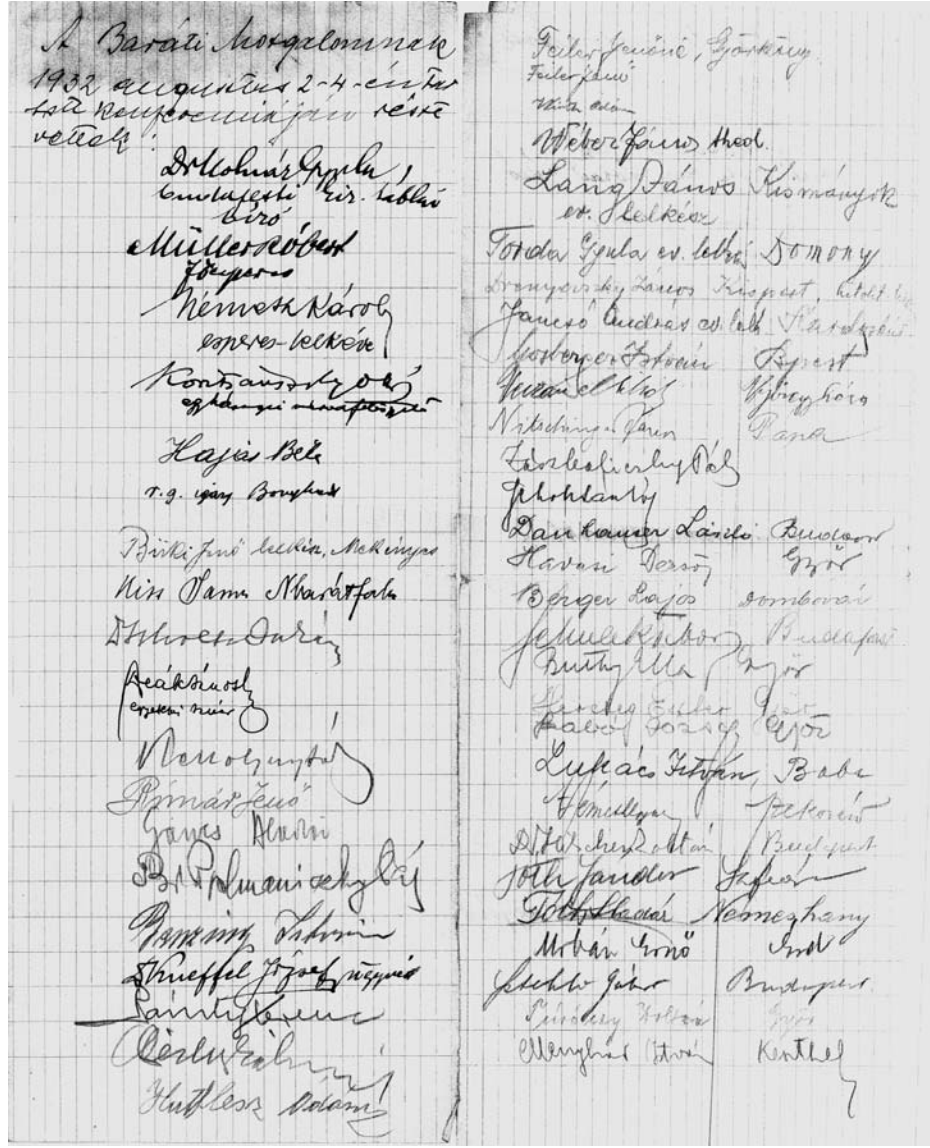
ban. Milyen foglalkozás hasonlítható még a mi hivatásunkhoz? Nemcsak vásárnak láttuk magunk előtt gyülekezetünket, de láttuk tagjait otthonukban, ha látogattunk; avagy keresztelőre, esküvőre, temetésre készülöben az egész család háttérét megismerhettük. Tanítottunk kicsiny gyermekeket, kamaszokat, felnőtteket. Álltunk halálos ágynál, a haldokló kezét fogva, egy-egy bibliai igét sutto-gva. Az egész életet ismerhettük, nem csupán hivatalok regisztereit, jelentések száma-adatait, romantikus vagy pesszimista értékeléseket az egyház életéről, hanem mindezt belülről élhettük át. *Dsida Jenő* írja a *Templomablak* című költeményében, hogy csak belülről lát az ember igazán...

Időről időre lelkész testvéreink koporsója mellett is meg kellett állni. Volt a kötetben szereplő „hatvanévesek” között is, aki eltűnt, akiről nem tudnak, de ezekről is tud a szerkesztő, és tudjuk, hogy őket sem felejtette el az élet-halál Ura. Volt, aki „magas” pozícióit ért el, volt, aki szinte névtelen maradt, de közös Urunk, a cselekvő Isten nem változott.

Gratulálunk a szerkesztőknek, aki vállalta, hogy mindennek pontosan utána-jár, mint egykor Lukács evangélista, az Apostolok cselekedeteinek a szerzője is. Ötletes válogatás, gyakorlott sajtós érzéke az egész könyvecske szerkesztésén jól felismerhető.

Természetesen ez a kiadvány csupán egy csepp a tengerből, de évenként ezek a cseppek összeállhatnak, és valós képet tükrözhetnek a közelmúlt magyar evangélikus egyházának életéről. Becsüljük meg azt, aki vállalkozni mer egy ilyen kiadvány összeállítására; kívánom, hogy még sokáig kézbe vehessük az ilyen mű-fajta köteteket. Kérem Istenet, hogy e kiadványok jól szolgálják a teológiát a következő esztendőkből is.

Szeretettel egy társatok, aki még csak ötvenkilenc évre tekint vissza a soproni búcsúzás óta:
■ HAFENSCHER KÁROLY (ID.)

Az 1932. augusztus 2-4. napjain tartott első baráti konferencia résztvevőinek saját kézírású névsora

vele együtt felszentelt Túróczy Zoltán arnóti lelkész – mindketten fiatalok – jutott arra a felismerésre, hogy bár az egyesületek és más kisebb hívő közösségek jó ellenpólusai lehetnek a kultúrprotestáns és liberális teológia uralmának, a lelki ébredésnek mégis az egész egyház keretében kellene megvalósulnia, azt kellene kovászként áthatnia.

E cél érdekében Gáncs Aladár 1915-ben levelet írt a dunántúli egyházkerület gyülekezeteinek, majd 1920-ban Ostffy-asszonyfán, a következő évben pedig Székesfehérváron rendezett konferenciát. Gáncs és Túróczy ránk maradt intenzív testvéri levelezése bepillantást enged az utókor számára a Krisztus ügyéért lángoló szolgálatok lelki világába és terveik fokozatos megvalósulásába.

1924-ben a Bethánia Egylet korábbi titkára, majd egyiptomi misszionáriusa, Pauer Irma több nőtársával megalakította a Felső Evangélikus Diakonissza Egyesületet, amely meghívta lelkészül Gáncs Aladár. Piliscsabán, a klotildligeti Béthel árnyas fái alatt is számos hitébresztő és

„Nem óhajt egyebet, mint Isten Szentlelkének s az egyház Urának rendelkezésére állni józan körültekintéssel, de a Bibliából s az Isten országa történetéből merített hittel és bizakodással. Óvakodni akar minden pártoskodástól, ítélező szellemtől, jól tudva, hogy egészséges együttműködés csak azok közt lehetséges, akik nem a magukét keresik, hanem az Úrét.”

A többi evangélikus mozgalomhoz való viszonyokról szólva erős hangsúlyt kap az a felismerés, hogy több áldást kaphatunk, ha egyházi tengely körül is jobban kiépül a biblikus közösségi munka. Az egyesületi mozgalmak ugyanis nem tudják az ébredés népét egy táborba tömöríteni, de örömmel látják sorikban azok tagjait s főleg vezetőit, akiket karizmájuk arra kötelez, hogy egyesüljünk közvetlen körén túl is szolgáljanak.

A mozgalom és a közegyház kapcsolatára nézve az írás úgy látja, hogy Isten országának története is igazolja: a közegyház szervezetein belül szükség van az egyház belső szükségleteit szolgáló,

Túrmezei Erzsébet összegyűjtött művei

Megjelent *Túrmezei Erzsébet* összegyűjtött műveinek első kötete a Felső Evangélikus Diakonissza Egyesület kiadásában. Kapható a Luther Kiadó könyvesboltjában (1085 Budapest, Üllői út 24.) és a Huszár Gál papír- és könyvesboltban (1054 Budapest, Deák tér 4.).

Ára 2850 Ft.
A verseskötet a paksi országos találkozón is kapható lesz.

Túrmezei Erzsébet ÖSSZEGYŰJTÖTT MŰVEI
I.
VERSEK
*
ŐSZBŐL TAVASZBA
ÉNEK FÖLDRENGÉSKOR
REMÉLJETEK VELEM!
FÉBÉ